

ЧОВЕШКАТА ПЕСЕН НА ПОЕТА

Стефан Коларов

Когато излиза първата книга на Младен Исаев през 1932 г., за нея се отзовава Георги Бакалов, който в сп. „Звезда“ пише: „С пушането на стихосбирката „Пожари“ др. Младен Исаев завършва своята прощъпулка в поезията. Той влиза в поезията с дар, който обещава и на който работническият читател гледа с надежди. Това, което др. Исаев ни дава в своите „Пожари“, е много насърчително. У др. Исаев има дълбока и искрена лиричност. Макар обществените мотиви да преобладават в сбирката му (нещо напълно естествено за пролетарския поет), но те са тъй органично сраснали с неговите лични преживявания, че заразяват със сърдечната си искреност.“ В тази точна характеристика на големия наш критик прави впечатление повторението „искрена лиричност“ и „сърдечна искреност“. Със своята прозорливост Бакалов е доловил нещо много вярно в характеристиката на младия автор.

Стиховете, с които започва Младен Исаев, са въздействащи с открояващата се изповедност и топлота, с живото и непосредствено преживяване. Неговият земен глас завладява с висотата на поривите и мечтите. В ранните песни на поета намира болката по загиналите в септемврийските кървави дни и нощи на 1923 г., в които той сам е бил деен участник. В неговото юношеско съзнание са запечатани мъчителни сцени, отразени са и величави битки на живот и смърт. Жизнените впечатления са изразени чрез идейно-емоционалната приповдигнатост на стиха, чрез неговата колоритност и изразителна пластика. Особено открояващо се изпква стихотворението „Край Огоста“:

Сега Огоста пее тиха песен
за жертвите на миналия бой,
за кървавата отшумяла есен,
преминала над равнините с вой...

А тия голи клонища безшумно
се удрят о студените скали
и страшно светят тук води куршумени,
обагрени от кървави следи....

Чувството е лишено от външна патетика, стихът е въздействащ и ясен. Тук няма плач за героите, а се долавя мъжествена убедителност, че борбата е неизбежна и тя продължава. Има нещо фурнаджиевско в израза „страшно светят тук води куршумени“. Виталното изживяване придава борческия тонус на стиха.

Споменът за Септември — 1923 оставя отпечатък както върху творбите на Младен Исаев, така и на цялото поколение, което навлезе в нашата литература

след въстанието. Отзвука от събитията долавяме в ранните изповеди на Христо Радевски, Ангел Тодоров, Крум Кюлявков, Никола Ланков и др. За тези поети беше естествено да свеждат глава пред подвига на падналите, но те носеха вече ентузиазма на бъдещата борба, на задъхания двубой с фашизма, а това изискваше повече поривност и сила, повече оптимизъм в утрешния ден. Неслучайно Кр. Кюлявков кръсти своята стихосбирка „Размахнати секири“, а Н. Ланков — „Подем“.

Септемврийският пламък изостри поетическото виждане и отношение, героичното беше вече не само зов, но и съдба. Трагичната участ на Гео Милев и Христо Ясенов, на Сергей Румянцев и Йосиф Хербст, на Васил Карагьозов и др. потвърждаваше ботевските черти на творците, свързани с времето и народа си. Фашизмът прокара кървава граница между себе си и прогресивната интелигенция, между себе си и народа. Почувсва се страшната сила на едно невероятно за българина отчуждение, прозвучало с гласа на Гео Милев в „Септември“

Всички те знаят:

„Отечеството

е в опасност!“

Прекрасно:

Но — що е отечество?...

Пролетарско-революционните поети от 30-те и 40-те години в своите борчески песни започваха с това чувство на изолация от властта и нейните крепители. Преди да са изrekli чистите свети слова на клетвата за обич към родината, те бързаха да разграничат „двете Българи“, да изяснят на коя позиция стоят. Затова Христо Радевски писа:

Отвори си ушите, поете!

И очите си ти отвори!

Стига тези безкръвни куплети.

Стига тези словесни игри.

Ти възпяваш небесните сфери,
своя мил, своя „роден простор“,

а под тебе земята трепери

от настръхнал фашистки терор!

Самата действителност определяше линията на поетическото развитие. Трудно можем да приемем, че тези селски чедра, които носеха в своите градски сънища картините на полския простор и ширине, на селския бит и земните ухаания, с такава настръхненост се отричаха от това, което някога Ботев в предсмъртното си писмо бе поставил на първо място. Вътрешните класови битки; разоренията и погромите подсилиха не само разслоението в обществото, неговата поляризация, но накараха и поетите вече да не пеят за отечеството така, както някога Вазов бе пял с патриотично умиление и възторг.

В „Родина“ на Младен Исаев от втората му книга „Жертви“ (1934) откриваме тоя вътрешен гняв и съпротива, разграничението на поета от „официална България“, в името на която фашистката жандармерия, вълковци и харлаковци избиха и избиваха народни синове и дъщери. Поетът сам дава отговор на своите мрачни, жестоки въпроси:

Тебе, мрачна страна на убийства, затвори и глад,
твоите верни поети те наричат: любима родина.
Колко подло звучи всеки стих за прекрасни поля,
дето свети все още кръвта на другари загинали.

Ти какво си за мен, заледена бездушна страна,
дето често преспивам под небето ти мрачно-сурово?
Ти си чужда за мен, ти си тежка каторга за нас
и над тебе аз вдигам моите хладни, ръждиви окови!

В този ранен етап на борбата, която се възраждаше с нова сила, която укрепваше силите и волите за последния победен бой, се рисуват лицата на затворниците, разказва се за жестоки преследвания. Още далеч е това вапцаровско усеждане за края на битката, в което отново патриотичният плам ще започне да се възражда: „Моя страна! Моя прекрасна страна!... Поена със кръв и разлюляна в метежи...“ („Земя“).

Упованията на повечето от поетите-комунисти през 30-те години бяха в революционното разрастване. Борческият патос и емоционалното въздействие на техните стихове бяха свързани с нарастващото самочувствие за общественото призвание, за обществената мисия, която времето поставя. И Радевски, и Младен Исаев в своите песни изповядваха своята любов към партията-ръководителка, организатор на борбите, сочеща верния път напред. В редица техни творби откриваме тая кръвна свързаност с партията. Това е израз не само на едно ново отношение, на узряло класово-партийно съзнание, но то е свързано и с новия етап на борбата, с новите изисквания към нея.

Неслучайно Хр. Радевски нарече първата си книга „Към партията“, а стихотворението, дало нейното име, прави потресаващо впечатление на съвременниците, зазвучава с необикновена сила и въздействие. След клетвата пред гроба на Смирненски, която бележи приемане на поетическия факел, изпква като „калесване“, като своеобразно поетическо покръстване, сега поетът е изразил дълбоката съкровена същност на своето художническо кредо, на своето гражданско верую. Това стихотворение бе един своеобразен манифест на нашата пролетарско-революционна поезия, която вземаше необикновена преднина в литературното развитие, поемаше върху плещите си жестоките удари на времето, цялата тежест на изпитанията в името на предстоящата победа. Тук са скрити най-съкровенията интимни вълнения на душата, вплетени са сурови откровени мисли и чувства, намерили са обобщение несъкрушими пориви и преклонение пред революционния идеал.

И Младен Исаев изповядва към партията най-нежните си чувства, той се чувства като своя събрат по перо „вдъхновеният редник“, за когото партийното знаме стои над всичко. Като Радевски и той е партиец, вярващ непоколебимо в нейния зов и призив за борба. Затова в стихотворението-отговор до другаря Исаев пише:

И гърдите по-пламенно дишат,
затуптява сърцето във такт
с партията — която ми пишеш
да обичам и пазя с кръвта си.

А тя ми е едничка любима,
що в минути на тежки беди
като истинска майка теши ме
и над мене през ужаса бди.

И повярвай, ще бъда спокоен
и възторжен партиец и тук.
Днес сърцето ми с ритъма боев
бие като мазолест юмрук.

Преди да са изречени любовните думи на юношата-поет, той говори и пише за партията като най-свиден и близък човек. Всички негови мисли и чувства са свързани с партията. Темата за партията става ръководеща, тя определя цялото съдържание на тая поезия. Класово-революционният патос е извисен чрез партията, чрез нейната висша повеля, която е неотменим закон.

Тази съкровена изповед на Смирненски „През бурята“ на новия етап на борбата добива своите конкретно-исторически очертания чрез наследниците на пролетарския бард, чрез новите творци, свързали своето име и дело с революцията. И затова тук проблемът за партийността е поставен с такава сила и отговорност. Сложната обществена обстановка, мрачната атмосфера на преследвания и затвори изисква от поетите-комунисти повече от когато и да било друг път идейна яснота и категоричност в позицията, каленост на словото и духа. С теоретична заостреност и категоричност Георги Бакалов правилно определи класовата същност на новата поезия, нейната партийна сила. В рецензията си за стихосбирката „Подем“ на Никола Ланков той пише: „Партийността не само не убива поетическия талант, но го окръжава с атмосферата на съчувствието, която е най-благоприятната среда за неговото разцъфтяване. Напротив, откъсването от партийността, а следователно и от активната класова борба, като отделя поезията от обществената практика, лишава таланта от жизнени сокове, опустошава го, изсушава го. Никой истински революционен поет не е бил откъснат от своята партия, от своята класа.“

В своето развитие Младен Исаев следва пътя на партията, преминава през изпитанията на антикомунистическите процеси, през изгнанието в чужбина и концлагерите, закалил своята комунистическа убеденост, мъжествен и силен в жестокия двубой на времето. Години по-късно в стихотворението „Начало“ поетът е дал синтезиран образ на преживяното с чувство на гордост и съзнание за изпълнен дълг:

Бе животът ми суров и груб,
И макар изпълнен с топла нежност,
още юноша, присвил юмрук,
станах аз непоправим метежник. . .
Нищо, че не съм видял покой,
че отвяха бури младостта ми.
Хубаво е да преминеш в бой
през света с неповалено знаме!

Него винаги са го вълнували големите проблеми на епохата, времето е заставащо лирическият му глас да звучи мажорно и вместо да възпява земната хубост, планините и родния край, той търси упование в борбата, в могъщите ветрове на революционното настъпление. Темата за обречеността на комуниста, за неговата отговорност пред народа и обществото пронизва редица стихотворения на Младен Исаев, тя е в основата на неговата поезия и художествените му търсения.

В изповідите му големите и сложни въпроси на времето винаги изпъкват непосредствено и живо, пресъздадени са с много жар и пламенност. Размахът на големите събития го увлича и той ги „хроникара“ чрез пулса на сърцето и жаждата по новото, по яркото и неоткритото. Борческият кипез на живота възвръща неговите сили и увереност, стихът му зазвучава с ведрината на чувството и богатството на изживяванията. Младен Исаев нарече една от книгите си „Ведрина“. Така и Антон Страшимиров бе нарекъл своя вестник, който излизаше в годините на жестоки репресии и настъпление на фашизма. Но този жизнен порив бе свързан с вярата в силите, с възраждането на комунистическото движение.

В стихотворението си „Сърце“ поетът е дал израз на тая дълбока свързаност с динамиката на живота, която дава тласък на неговите емоции, облагородява стремленията. Тук намира една нова романтика, извисена от това съпричастие на революционния идеал и примесена с човешка топлота и искреност:

Не!

Ти биеш, сърце, неспокойно

за това, че светът е

в кипеж,

Много гръм,

много жар,

много огън

от епохата бурна

ти пи,

затова

те раздрусва тревога

и в кошмарните нощи

не спиш!

И стихът на поета е накъсан, боек, той е потърсил нужната му форма, за да бъдат изразени по-дълбоко и цялостно обладалите го вълнения. Класическото четиристишие сякаш не може да побере тая разливаща се пламенност на чувството, пълнотата на изживяването. Тук е нужна форма, която да отрази неспокойния поетически мир, неговите терзания, мъчителните състояния и размисли.

Сякаш за да отхвърли мрачните предчувствия, да забрави своите кошмарни сънища, поетът възпява живота, красотата, любовното вълнение. Написал стихове, в които проповядва в стила на изискванията тогава аскетизъм, отричане от изкуството, което било привилегия на буржоазията, Младен Исаев сам опровергава възприетите сектантски разбирания за облика на комуниста тогава. Много от лирическите му песни, съответстващи на неговия натюрел, показват човешката сила на героя, топлотата и нежността на изживяванията му. Затова той възпява и тихата радост, и опиянението от пролетта и грейналото слънце, от изпълнените с шум улици и парите над разораните ниви. В стихотворението „Другарка“ с интимна проникновеност той казва: „Навън бушува вой и мрак, а в нас — могъща кръв и волност!“

Така поезията на този оригинален творец намираще своето човешко обаяние, големите теми на деня бяха видени и отразени чрез неговото чувствително лирическо отношение, в което с младежко чувство и нетърпение се визира бъдещето. Младен Исаев открива своето щастие и пее за него с пълен глас. Самият живот осмисля вдъхновените пориви, придава им пълнота и жизненост. Революционната орис на лирическия герой се покрива в стихотворението „Щастие“ със съдбата на самия автор. Тук няма никакво разделение, чувство на дистанция от това, което се изобразява. Това придава на стиха устременост и вътрешен плам, завладяващо въздействие и призивност:

Да живееш,

да бдиш,

да твориш

в тия дни

на тревога и грохот

и да чувстваш кръвта да гори

в разжарената наша епоха —

има щастие в тая съдба,

има нещо

достоинство,
велико,
за което
в строеж
и борба
твоите сили
мъжествени
бликат!

Поетът-комунист вярва в своето призвание на борец, това е неговата автобиография. На смъртта се гледа като логически край, за революционера тя е желана, той не се бои от своята обреченост. По хайдушки се готви той за своята сватба, на която „ризата ми да се белее, перчемът ми да се ветрее“, както пее народният певец. Затова нито в стиховете на Младен Исаев, нито в стиховете на поетите от неговото поколение темата за смъртта присъствува. Тя е разработена дотолкова, доколкото става израз на жизнено отношение и поведение, на категорично избрана съдба, определена от изискванията на борбата. Във Валцаровото „Писмо“ готовността за саможертва се извисява като символ на борбата, на нейната победа:

Не ще проклинам,
няма да се вайкам,
защото все пак, знаем,
ще се умира.
Но да умреш, когато
се отърсва
земята
от отровната си
плесен,
когато милионите възкръсват,
това е песен,
да, това е песен!

Възторженото чувство към смъртта само потвърждава кристално чистата преданост към общото дело. Това не е поза, театралничене, изкуствено драматизиране на изживяванията. С каква голяма простота са написани тези изповеди, останали като жив документ за една епоха и нейните герои.

Затова Младен Исаев съхранява лирическите си вълнения, неговият глас е пролетно млад и свеж. Независимо от някои стихотворения, в които поетът изневерява на себе си, става декларативен и насилено сух, той не може да не пее за земята, за планинските върхове и звездите. Опасностите, на които е подложен неговият живот, присъдите за участието му в революционната борба и за редактирането на комунистически издания не намаляват виталността на неговите усещания. Закърмената в борчески дух младост в оня революционен край, където са бродели герои като Замфир Попов и Георги Дамянов, където легендарният поп Андрей е гърмил със своя топ, продължава да изявява своите пориви и мечти. В множество творби от книгата „Човешка песен“ са разкрити интимно-съкровени вълнения на автора, показана е неговата кръвна свързаност със земята и хората. В „Прадеди“, „Огнища“, „Кладенче“, „Хайдушка пътека“, „Бяла нощ“ и др. са разкрити едни от най-силните страни на неговата поезия.

С каква голяма художествена изразителност поетът рисува картините на оня кът, дето е израсъл. С една детска простота той пресъздава природната хубост, примамлива и чиста, недостижима и вечна. В мемоарната си книга „Неза-

бравимото“ (1976) Младен Исаев разказва за тези първи впечатления, които го съпътствуват цял живот и които показват верния извор на неговия усет за земната красота: „Растях аз в усамотената къща и постепенно опознавах този мъничък и все пак толкова интересен свят. Всичко ме привличаше: околните хълмове, засадени с лозя, горите, нивите, ливадите, небето денем с белите облаци, а нощем осеяно със звезди. Стадата от овце и говеда, които преминаваха край нас. Гласът на птиците в близката гора, шумът на недалечната селска рекичка, вятърът, който разлюляваше зелените овошки на двора.“

Във време, за което неговият другар и приятел Никола Вапцаров писа: „Не, сега не е за поезия, ни за римите с звънкия смях“ Младен Исаев създава първо-класна пейзажна лирика, дълбоко човешка и затрогваща, проникната от любов и трепетност. Той възпява живота, надделяя тревогата от това „вълчо време“, душата му е обладана от истински вакхически екстаз. Слял своя живот с борбата, поетът чувствава прилив на нови сили и енергия, стихът му изразява това дълбоко вътрешно съзидателно начало на усещанията и възприятията.

В цялата наша антифашистка лирика няма по-бодро и вдъхновено стихотворение от „Радост от живота“ на Младен Исаев, в което природата е одухотворена, жизнените сокове напират с нова мощ. С голямо психологическо майсторство са доловени и пресъздадени преживяванията, тяхната стремителност и красота. Някакви прастари усещания се примесват с модерните възприятия на поета, езическата сила на неговия дух преодолява мрачните предчувствия, болката и обезверяването. Само в четири строфи поетът е съумял да разкрие жизнения порив, перспективите на бъдещето, усетени като висша наслада от живота. Това стихотворение бележи своеобразен връх в развитието на поета, то е написано с истински размах на чувствата, проникнато е от национално осезание. Сякаш кървавият пир от септемврийските видения на Фурнаджиев сега е кристализирал в нова изява чрез песента на друг поет:

Да живееш на земята ни е хубаво
заради човека, слънцето, простора,
заради това сърце, в живота влюбено,
дето вечно бие, и жадува, и се бори. . .

Как би слушал, ако беше с пръст заринат,
песните, препълнени като реките ни
с волност и тъга, упойни като вино,
как би гледал в нощното небе звездите?

Как би вкусил радостта, че дишаш въздуха
на това неповторимо наше време,
дето хората мъжествено са дръзнали
да направят от живота си поема?

Да живееш на земята ни е хубаво
заради човека, слънцето и песните,
заради оная радост непогубена,
за която цялата земя е тесна!

Това е един истински химн на живота, на неговата непреходна сила и вечност. Отведнъж са отпаднали хладът и трагичното чувство за самота и разруха, срещу всяка заплаха и преследване, срещу жестокостта на капиталистическата действителност поетът издига своята човешка песен — ведро, вдъхновена, бойка.

Разбира се, Младен Исаев не е чужд на тревогите и изпитните на своето време. Острият резец на болката пронизва редица негови стихове. Кръвно свързан със земята си, близък на пролетните радости и простите наслади, и той е из-

мъчван от призрака на войната, долавя близостта на разрушенията. . . . Още в първата си книга той включва стихотворението „Война“ (1932), а една от следващите стихосбирки нарече „Тревожна планета“ . . . Певец на красотата, копнеещ за природния мир, този поет, чужд на войнствените настроения и бурните талази на чувствата поради времето, на което е съвременник, от най-ранна възраст е свързан с войната, затова тя е сред основните теми на неговото творчество.

Сякаш са взети от хрониките на вестниците неговите стихове, отбелязващи военното нашествие: „Европа! Ти си цяла арсенал, където фабрикуват денонощно топове, пушки, танкове. . .“, „... На Изток, зад далечния Сибир, войната пламва с барабанен огън“, „Но чуваме: по нашата земя огромна пак бойни стъпки тая нощ кънтят. . .“, „Вън градът е прострян в тъмнина. С пълно гърло вий вихър понесен: — Война!“ и т.н.

Темата за войната вълнува поети и писатели през 30-те и 40-те години. Заплахата от нова световна война, след като едва е отшумяла първата, тревожи съзнанието на милиони хора, познали нейния ужас, запазили болката и скръбта по жертвите. Людмил Стоянов издава прочутата си повест „Холера“, а Кръстьо Белев публикува романа си „Пробивът“, на който Бакалов дава доста висока оценка. Поемата на Николай Хрелков „Среднощен конгрес“ вълнува десетки читатели със своя баладично-изразителен стих и атакуващото предупреждение:

Стотици милиони пролетарии,
говете се за страшната борба!

Борбата за мир става необикновено актуална, тя заангажира писателите от десетки страни, тя не можеше да не стои в основата на хуманистичната мисия на художника. Неслучайно Томас Ман в своите морално-философски есета виждаше писателя в челните редици на борбата срещу войнолюбците. Гражданската война в Испания изостри още повече политическото мислене и поведение на десетки автори. Нашествието на милитаризма изпълва десетки строфи на нашата пролетарско-революционна поезия с гняв и призивност.

Изостреното чувство за отговорност пред бъдещето на човечеството кара поетите да се вълнуват не само за това, което става в собствената им страна, а и далеч по света, където постепенно разгаря пожарът на бъдещата война. Пример за това е „Абисинска майчина песен“ на Хр. Радевски. Съдбата на пролетариата е кръвно свързана със съдбите на милиони обикновени хора по планетата, където се засилва експлоатацията и мизерията, а средствата за военни разходи не намаляват. И мечтите вече са пронизани от този грак на оръжия, от тропота на войнишки ботуши, от миризмата на барут и губят своята привлекателност и сила.

В творби като „Недовършена песен“, „Дни“, „Запустелия град“, „Време“, „Нашето време“ и др. Младен Исаев е отразил нарастващата вътрешна духовна резигнация под напора на събитията. Той се стреми да отрази мъчителното състояние, което го обзема, разрастващата се тревога от настъплението на фашизма. Тези стихове са облъхнати от страстен хуманистичен порив, те са заредени с гняв и омраза срещу фашизма, погазил всички човешки права, озверен и ненавистен.

Особено силен е образът на децата в антивоенните стихове на поета. В пролетарско-революционната ни проза Спас Кралевски прави опит чрез повестта си „Детето гледа“ да изобрази военните събития през погледа на малките и с това да подсили трагизма на изображението, да покаже антивоенната насоченост на своя патос. При Младен Исаев детският свят е разкрит с необикновена нежност и сила. Стихотворението „Безсънното дете“ дава обобщена изява на тревогата и бащиното чувство на автора. Изживяването е сугестивно, наситено с мъчителна болка и мрачно предчувствие:

Ти не спиш. И тебе ли души тревогата
на града под тъмното небе?
Та нима и ти предчувствуваш, че буря огнена
може утре да ни погребее?

Над креватчето ти пак пълзят прожектори
вместо мека, лунна светлина;
страшни птици грачат, във в нощта отекнали,
и прогонват от очите ти съня.

Този безсловесен диалог на бащата със спящата рожба говори повече от каквито и да било описания. Сгъстената яснота на картината, напирашото вълнение завладяват. Въпросите се впиват отривисто и атакуват съзнанието, призовават за закрила. Прокрадващата се безпомощност пред новите изпитания само засилва настоятелността за борба.

Образът на детето в поезията на Младен Исаев подсилва хуманитарните вълнения, а възпятото бащино чувство е сред най-силните ѝ страни. Лирико-драматичното изживяване носи богата психологическа осмисленост, то рисува характерния строй на душевния мир, подсказва нравствената красота на героя-комунист.

Показателно в това отношение е стихотворението „Свиждане“, едно от най-хубавите произведения на поета. Лаконично, стегнато то отразява сложната диалектика на борбата и живота, вярата в бъдното, на което образът на детето става своеобразен символ:

Две ръчички те прегръщат и те гаят,
две малини те целуват по челото.
Има кой за тебе на света да жали,
щом преминеш ти междата на живота.

Вплитането на автобиографичния елемент подсилва въздействието на творбата. На пръв поглед в нея преобладава описание, бащиното вълнение тук е сдържано, мъжествено, то не носи отпечатък на сантименталната размекнатост. И все пак в тая къса творба чувствуваме могъщия наплив на емоцията, сензитивната извисеност на стиха. Образите на слънцето, стражаря и детето изпъкват със своята контрастност, олицетворяващи със символна дълбочина обстановката.

В „Кученце и кукла“, в „Сняг“ и др. образът на детето е даден индиректно, внушението за неговото присъствие иде чрез страданието на автора, чрез неговата художествена инвенция. На фона на разрушенията той издига своя глас за защита на малките и беззащитните деца.

Но в книгата си „Огъня“ поетът пресъздаде войната като участник в нея. Още в стихотворението си „Дванайсетият час“ той показва готовността да бъде участник в последния етап на борбата срещу фашизма. Преминал през преизподнята на концлагерите, за които написа ярки вълнуващи произведения, отразяващи живота там, Младен Исаев замина на фронта, премина през кървавите военни пътища с нашата армия, която громеше врага рамо до рамо със Съветската армия до победния край на 9 май 1945 г.

Войнишкото всекидневие, напрежението, което царува в бойната обстановка, поетът е разкрил неподправено, свежо, с лирическа обогреченост. В „На пост“, „Боец“, „Стрелец“, „Драва—Соболч“, „Вечер“ и др. изпъкват образите на бойците, техните вълнения, чистият и светъл героизъм. Както Вазов възпя героите при Сливница, така Младен Исаев дава израз на своето чувство на възторг и тъга от величието на саможертвата в името на родината. „Драва—Соболч“ е един боен химн на армейската победа. И тук поетът намира нужния лирически детайл, който

оживява картината на смълчаното поле чрез бялата бреза, оцеляла след жестоката битка. Епичността на описанието не намалява поетическото въздействие именно поради намерената интимност в звученето на стиха. Поетът, каквито и събития да изобразява, каквито и чувства да го обладават, не изменя на своето непосредствено човешко изживяване. Макар и на места стихът му да загубва пластичността и свежестта на изображението, или да надделява външната описателност, рядко Младен Исаев изневерява на непринуденото отношение, на искреността и земната чувствителност. През неговото човешко сърце преминават с отекваща сила болките и радостите на века, неговата революционна закалка го държи винаги нащрек, той се отзовава като боец винаги на повелята на своята гражданска съвест и отговорност.

Преминал през изпитните на антифашистката борба, той отново пее за родната земя, за нейната щедрост и вечност, за преобразованията и откритията в нея. Той живее с хората и техните мечти и дела, с тяхната дързост да проправят нови пътища към бъдещето. Книги като „Младост“, „Обич“, „Ясни далечини“ и особено „Зеленото дърво“, „Щедрост“, „Висина“, „Покой за тебе няма“ разкриха плодотворните завоевания на неговото слово. Животът и времето са отразени в неговите изповеди. Правилни са мислите на този жизнелюбец: „Всяка истинска поезия, родена от живота, отива при хората, за да ги облагородява и извисява. Такава поезия, предавана от поколение на поколение, остава във вековете като златно съкровище, неподвластно на времето.“ Той отбелязва живите извори на своето творческо дело: „Корените на поезията ни са смукали влага дълбоко от чернозема на нашия живот. Правдивото поетическо слово като безпогрешен сеизмограф отбелязва най-тънките и сложни трептения в душите на съвременниците. Революционните изменения в днешния свят се отразяват в поезията по законите на красотата. Затова истинската, голямата поезия сама по себе си е красота.“

В тези думи се крие правдата на едно творческо кредо. В стихотворението си „Творчество“ Младен Исаев изповядва: „Всяка строфа, от мене написана, е горене и болка, и стон!“ Възпявайки революцията, той остава верен на прогресивното развитие на живота, на партийната правда и повеля. И до последното му от епично стихотворение в сп. „Септември“ (1977, кн. 4) разбираме колко кръвно е свързан той с борбата и дълга, с голямата отговорност да бъде винаги отпред, с лице към динамиката на живота.

Затова в неговите стихове липсват мъчителните съмнения и среднощни изживявания, него не го посещава „черният човек“, той не би могъл да каже като Ал. Блок, чиято поезия толкова обича: „Боюсь души моей двуликой. . .“ При Младен Исаев всичко е ясно, категорично и недвусмислено. Понякога това лишава художествените му прозрения от философска дълбина, психологическото напрежение няма нужното смислово съдържание, има периоди в неговата поезия, когато безконфликтността и прекаленият патос намаляват нейното въздействие. Но идейната убеденост придава на стиховете му цялост, актуалност.

Той страстно обича живота и пее за него своите песни с ненамаляваща поривност. В стихотворението „Родословие“ поетът е разказал за произхода на своята земна лира, за живия извор на вечната младост, жизненост и красота. Неговият разговор с природата е така естествен и неподражаем, чужд на съвременните „модерни“ осезания и усещания:

Приеми ме сред твоите поляни,
моя горо и моя любов;
от могъщия вятър люляна,
говори ми с езика суров.
Аз разбирам първичното слово

на зелените млади листа;
те умират и раснат отново,
и се сливат сами с вечността...
Моят корен е тръгнал оттука,
пил е влага от мократа пръст,
както пие от глината бука
и издига към слънцето ръст.
В моята кръв има капки от тебе.
от пенливите твои води;
затова ми е скъп всеки хребет,
дето спят моята стари деди.
Приеми ме сред твоите поляни,
дето злакът отронва прашец,
за да гледам как влига Балкана
в ясна вис своя вечен венец.

Възрастта не е накърнила нищо от земните му пориви, от тая душевна радост и яснота, която го съпътствува от най-ранна възраст. Тук животът пулсира с гъсти сокове, с непреходна сила. И в това сливане с родната земя има нещо като че ли от стародавните предания, от разгаданите тайнства на Пан. Поетът се слива с природата, величае нейната могъща жизненост, търси секретите ѝ без мистични внушения и тайнствени обреди.

Природа и родина за него са едно. Младен Исаев не може да си представи родната земя без петроханските звезди и потъналите в облаци планински върхове, нему е свидна песента на Бързия и огрените от слънцето била, песента на гората е съзвучна с ритъма и трелите на неговата лира. Цялата природна благодат за него е дар, който се всмуква още с майчината кърма. Националното му чувство е изразено и в борческия патос, в изобразяването на героичните дела и възпяването на днешния социалистически ден на България.

Съхранил жизнената сила на своя глас, Младен Исаев продължава да твори с неизменна обреченост на революционния идеал, на времето и живота. Човешката песен на поета не престава да затрогва и вълнува, изпълнена с вяра и сърдечност.